

*Научен живот***ГЕНЕРАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ
КОНСОРЦИУМ ЗА ПОЛИТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ**

(4–7 септември 2019 г., Вроцлав)

По традиция в началото на септември се състоя ежегодната Генерална конференция на Европейския консорциум за политически изследвания (ЕСРР). Едно от най-големите събития в политическите и социалните науки се проведе в западния полски град Вроцлав. Конференцията за пореден път предизвика голям интерес. В нея участваха повече от две хиляди млади и утвърдени учени от цял свят, бяха организирани над 500 панела, разпределени в 70 секции. Сред най-важните моменти в няколкодневната програма бяха пленарните лекции и кръгли маси около актуални теми в научните среди и политиката. Най-дългоочакваният момент бе на втория ден от конференцията, когато след официално приветствие от кмета на града и представителите на университета, публична лекция пред хилядите учени изнесе харвардският професор Гжегож Екиер. Провокативните заключения на Екиер за историческата траектория на гражданското общество в Полша подбудиха позитивни и негативни коментари в следващите дни. В последвалите няколко реда ще представя акценти от форума.

На първо място, е важно да се разясни историята зад събитието. Ежегодните конференции на Европейския консорциум за политически изследвания са едно от най-важните дейности на организацията. Тя е създадена през 1970 г. от представители на 12 европейски университета под ръководството на политолозите Жан Блондел и Стейн Рокан. В момента в организацията членуват над 300 университета от повече от 50 държави, а с годините ЕСРР убедително се превърна във водеща научна организация в Европа, стояща зад висококачест-

вени научни събития и престижни списания. Освен ежегодната конференция организацията провежда и едно от най-посещаваните училища за научни методи. То се провежда два пъти в годината през февруари в Бамберг и в края на юли в Будапеща (преди това в Люблина), а участниците имат възможност да избират измежду десетки краткосрочни и дългосрочни курсове по научни подходи, методи и техники в социалните науки, сред които статистически анализи, интерпретативен анализ, етнографски методи, теория и изучаване на различни видове софтуер. Друга важна инициатива, в която участва ЕСРР, е присъждането на наградата на името на един от своите съоснователи Стейн Рокан, за значим и оригинален принос в сравнителните социални изследвания.

Тазгодишната, 13-та по ред конференция, бе във Вроцлав, историческата столица на Силезия. Градът е известен университетски център, а студентите наброяват над сто и трийсет хиляди. До някаква степен Вроцлав, а и Полша бяха точното място за провеждането на тази конференция. Трийсет години след падането на Берлинската стена Полша беше дълго време сочена за пример за икономически и политически преход. През последните години обаче именно в Полша се увеличи влиянието на консервативни и крайно националистически сили, а либералната демокрация и либералните ценности са поставени под въпрос.

Конференцията не избяга от парещите теми през последните месеци. Политиката на Тръмп, надигащата се консервативна вълна, национализмът и атаката срещу различни малцинства бяха често обсъждани. Един бърз поглед към употребата на ключови думи и за-

главията на представените доклади показват какво е разпределението по няколко основни теми в проведената конференция. От 1785 на брой доклади, 14% засягаха популизма, 17% демокрацията, 6% икономиката, 4% гражданското общество, 5% климата и 6% идентичностите. Още по-интересно би било да се сравнят тези резултати с конференцията преди пет години в Глазгоу. От 1613 материала тогава едва 2% са засягали популизма, 8% демокрацията и 1% климата. Останалите ключови думи са срещани в сравнително същото равнище: 7% икономиката, 3% гражданското общество, 5% идентичностите. Тези данни показват засилването на интереса към изследването на популизма и демокрацията, а защо не и климата. Разбира се, тези числа не обхващат целия обем на материалите, но до някаква степен ни дават яснота за тенденциите в социалните науки. Популизмът например доскоро бе маргинална тема, докато днес не само сред медиите, но, както виждаме, и сред учените, е дума и концепция, чрез която множество процеси и механизми биват обяснявани.

Освен тази тенденция, интересно бе да се наблюдава географското разпределение на участниците: тези от западноевропейски университети бяха в пъти повече от колегите им от Източна Европа. Много от панелите се капсулираха: панели, организирани от източноевропейци, често бяха с участници само от Източна Европа, и обратното, в други бяха само учени от западноевропейски университети. Това разделение по географски принцип (с определени политически и икономически основи) водеше до смущаващи дискусии в някои панели, където теми като класови отношения и индустриализация преминаваха без емпирични примери от Източна Европа, въпреки че темата е силно застъпена в цялата литература за прехода към демокрация и пазарна икономика. Втората негативна тенденция е свързана с българските университети. Единствен представител на български университет беше Анна Кръстева, професор в Нов български университет. Участваха и двама възпитаници на чужди университети (Юлия Ръоне от Европейски научен институт и Ивайло Динев от Висше училище Санта Анна), а един от во-

дешите панели бе Екатерина Рашкова, професор в Утрехтския университет. За сравнение с някои югоизточноевропейски колеги, учените от Белградския университет и Института по политически изследвания в Белград бяха цели десет, а тези от Университета в Люблина – девет. Обяснението за тази тенденция вероятно е комплексна, но един от водещите фактори е слабото финансиране на българските университети, ниското заплащане на труда на учените и високите такси за участие. Таксата за докторанти е почти колкото месечната стипендия на един докторант в България. Докторантите от западноевропейските университети често разполагат с ресурси от своите университети за участие на подобни събития и това увеличава възможността за по-силно изразено участие на учени от държавите, подпомагащи науката с по-значителни средства, в сравнение с България. Ако правителствата, министерството на образованието и университетите целят по-силното интегриране на българските учени сред световната научна общност, то има нужда от механизми, чрез които да се увеличи достъпът до подобни събития.

Харвардският политолог Екиер лекцията си с обсъждане на различните концепции за гражданското общество и на ролята на гражданското общество в трансформирането и затвърждаването на политическите режими. Екиер направи интересен паралел между изследването на Робърт Пътнам върху гражданската култура в Италия с това на Дилън Райли за развитието на фашизма в страната. Ако според първия автор централните и северните райони са тези, в които гражданското общество е най-силно и динамично, то вторият автор показва, че големината на фашистките клетки съвпада с районите с развито гражданско общество. Чрез този пример Екиер започна своята теза, че гражданското общество всъщност може да бъде опасно и да подхранва път към авторитаризъм. В последващ пример от родната му Полша, чрез голяма база данни от протестни събития през последните 30 години, Екиер показва, че отскоро нарастват протестите относно идентичности, в това число защита на католицизма и историята, а така също и броят на неправителствени организации, близки до

правителството, и такива с религиозна насоченост. Според политолога в момента се оформя нов исторически блок в Полша, който включва управляващата консервативна партия и консервативните католически движения. След тези данни, Екиер обобща, че либерализмът като политически проект, като еманципаторен проект и като икономически проект е под атака не само в Полша, но и по целия свят. Нещо по-важно, този конфликт се води не само там където сме свикнали да виждаме – на електоралната арена между политическите лидери и партии. Според Екиер „другият фронт“ се води на протестната арена, където срещу либералния проект е изправено едно „консервативно националистическо гражданско общество“.

Лекцията и заключенията на Екиер породиха противоположни коментари. Разбира се, неговото заключение трудно може да учуди човек от България и изследователи, познаващи тезите на Антонио Грамши. От една страна, консервативното и националистическото движение, от което се опасява политологът, отдавна е навлязло в местната протестна арена. Примери за това са множеството антиромски бунтове, рокерските шествия срещу ромската престъпност, ежегодното шествие Луков марш и честите протестни прояви на нацио-

налистическите партии като АТАКА и ВМРО. От друга страна, без да споменава Антонио Грамши, основните заключения на Екиер, а и част от терминологията му (например понятието „исторически блок“) бяха преповтаряне на вече познатото ни от италианския учен. Протестната арена и гражданското общество всъщност не носят със себе си конкретен нормативен код, те са терен за спечелване на хегемония. Но ако доскоро това не бе ясно за Западна Европа, където в действителност по емпирични качествени и количествени данни протестни мобилизации след 60-те години на ХХ век най-често включват хора с ляво-либертарни възгледи и привърженици на пряка демокрация и екологични политики, днес крайно националистически и консервативни вълни също започват да използват този инструмент за натиск. В Източна Европа траекторията на гражданското общество и протестната арена не следват тази тенденция, а дори в някои държави в региона те са напълно противоположни още от годините на преход, когато свалянето на режимите в някои държави е съпроводено и с бум на националистическите движения.

Ивайло Динев

КОНФЕРЕНЦИЯ „РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И ФАКТОРИТЕ ЗА УСПЕХ: ОБРАЗОВАНИЕ, ИКОНОМИКА И СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА В РЕГИОНИТЕ“

(25 октомври 2019 г., София)

За шеста поредна година ИИОЗ при БАН, в сътрудничество с Бюрото на фондация „Конрад Аденауер“ в София, проведе на 25 октомври 2019 г. научна конференция на тема „Регионалното развитие за успех: образование, икономика и социална политика в регионите“. Събитието имаше за цел да постави във фо-

куса на вниманието условията и факторите за успех на местните общности и икономики, причините за регионалните дисбаланси в областта на образованието, предоставянето на социални услуги и икономическата дейност, както и да предложи съвременни подходи и иновативни мерки за преодоляване на тяхно-